Viite: Valtiontalouden tarkastusviraston antama asiantuntijalausunto ja asiantuntijan etäkuuleminen tarkastusvaliokunnalle 25.10.2022 klo 12.30. K 2/2022 vp Hallituksen vuosikertomus ja VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko. Tarkastusvaliokunta kiinnitti mietinnössään TrVM 8/2021 vp huomiota huoltovarmuuden kustannusten seurannan puutteisiin. Valiokunta on kiinnostunut kuulemaan seuraavista teemoista: Mikä on VTV:n näkemys siitä, millä keinoin kustannusten seurantaa voitaisiin kehittää?

Sovitun mukaisesti lähetän tarkastusviraston asiantuntijapohdintoja kustannusseurannan kehittämisestä, joista saattaa olla hyötyä valiokunnan keskustellessa asiasta.

Näkökohtia kustannusten seurannan kehittämisestä

Seurattavien huoltovarmuuteen liittyvien asiasisältöjen kuvaaminen valtion yleiseen kustannuslaskentamalliin

Valtiolla on yhteinen kustannuslaskentamalli, joka perustuu ydintoiminnan ja tukitoiminnan erotteluun. VTV:n käsityksen mukaan varautumiseen tai määritelmällisesti huoltovarmuuteen liittyviä viranomaisen kustannuksia ei seurata erikseen millään läpileikkaavalla toiminnolla. Ei ole tiedossa, että ”huoltovarmuus” olisi missään tukitoiminnan tai ydintoiminnan oma seurantakohteensa. Eli poikkileikkaavasti asiaa ei seurata.

Esimerkiksi valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista 1048/2018 sisältää joitain välittömiä toimenpidealueita, joiden osalta voisi ainakin välittömät menot olla mahdollista jälkikäteen selvittää. Samoin myös yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisista toimenpiteistä osa voitaisiin jälkikäteen selvittää. Nämä kuitenkin sisältävät myös sellaisia yleisiä toimenpiteitä, joista on käytännössä hyvin vaikeata luotettavalla tavalla erottaa nimenomaisesti huoltovarmuuteen liittyvää elementtiä kustannuslaskennan tasolla. Kun kuvataan esimerkiksi yhteistoimintaa yhtenä tärkeänä elementtinä, eivät kustannukset ole välttämättä edes kovinkaan relevantti seurantakohde. Kyse on enemmän toimintatavoista ja yhteistyön järjestämisestä. Osin sama koskee myös prosesseja; poikkeustilanteisiin varautuminen prosessien suunnittelussa ei maksa juuri mitään.

Käytännössä ehkä paras tai ainoa mahdollisuus saada kattavasti tietoa jatkossa olisi kuvata seurattavat huoltovarmuuteen liittyvät asiasisällöt valtion yleiseen kustannuslaskentamalliin. Käytännössä tässä pitäisi varmaan sisällöllisesti tukeutua yhteiskunnan turvallisuusstrategian toimenpiteiden kuvaukseen, että tulos voisi olla riittävän luotettava.

Ennakollinen arviointi

Toinen vaihtoehto olisi tuoda tämä sama sisältö budjettiprosessissa läpinäkyvämmäksi. Eli hallinnonalat huolehtiessaan riittävästä rahoituksesta esittäisivät esimerkiksi selvitysosassa arviota esimerkiksi turvallisuusstrategian mukaisista menoista. Tämä ei kuitenkaan ole kustannusseurantaa vaan ennakollista arviota. Näin kuitenkin tietoa voitaisiin saada koottua ainakin karkealla tasolla. Ehkä tällöin pitäisi ottaa asia huomioon, kun päivitetään talousarvion laadintamääräyksiä. Näin sisällöstä tulisi yhtenäisempi.

Vesa Koivunen,
apulaisjohtaja

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
PORKKALANKATU 1 | PL 1119 | 00101 HELSINKI
PUH. 09 4321 | WWW.VTV.FI